

II. MODÜL

❖ Sosyal etmenler ve kırılmalıklar

Modül 2. Sosyal etmenler ve kırılabilirlikler

İklim değişikliği ve sosyo-ekonomik dinamiklerin kırılabilirliği

Son yıllarda, iklim değişikliğinin karmaşık zorluklarıyla yüzleşmek için önlemlere duyulan ihtiyacın arttığına tanık olduk. Gezegenimizin iklimi değişmeye devam ettikçe, iklim değişikliği, arazi temelli geçim kaynakları uygulamaları ve sosyo-ekonomik dinamikler arasındaki karmaşık etkileşime yönelik araştırmalara duyulan ihtiyaç da artmaktadır.

İklim değişikliğinin sosyal sonuçları çok yönlüdür. Sağlık ve geçim kaynaklarından yaş ve cinsiyet gibi demografik faktörlere kadar yaşamın farklı boyutlarına dokunmaktadır. İklim değişikliği ile birlikte insanlar aşırı hava değişiklikleri, bunların getirdiği sağlık etkileri, gıda, su ve güvenlik eksikliği, göç, zorla yerinden edilme, kültürel kimlik kaybı ve diğer riskler açısından artan zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır.

İnsanların tarımsal iklim değişikliğine uyumunun sosyal, ekonomik ve davranışsal boyutları, iklim değişikliğinin etkilerini incelemek ve bunlarla başarılı bir şekilde başa çıkmak için kritik bir başlangıç noktasıdır.

Kırılabilirlik, bir bireyin, hanehalkının veya topluluğun doğal tehlikeleri önleme, azaltma ve iyileştirme kabiliyeti olarak tanımlanır; yoksul veya yoksula yakın hanehalkları doğal tehlikelere karşı daha savunmasızdır.

Az ya da çok yoksul hanelerin doğal afetlere karşı daha hassas olmaları, öncelikle hassas hanelerin nispeten az varlığa sahip olmalarından ve gerekli sermayeye erişimlerinin olmamasından kaynaklanmaktadır (Alwang, 2000). Toplumun afet direnci, doğal afetlerden etkilenen bölgelerdeki riskle yakından ilişkilidir. Daha iyi kaynaklara, daha iyi afet yönetimine, bilgi iletişimine sahip bir topluluk daha az riske sahiptir.

İklim değişikliği, istihdam ve kamu hizmetlerine yeterli erişimi olmayan kadınlar, çocuklar ve kırılabilir gruplar için geçim fırsatlarını sınırlandırmakta, güvensizliklerini artırmakta ve geçim kaynaklarını kötüleştirmektedir. Çiftçilerin iklim değişikliğine maruz kalmaları, bir uyum stratejisi olarak finansal erişime duydukları ihtiyaçla önemli ölçüde ilişkilidir. Sonuçlar, iklimdeki değişikliklerin ve arazi erozyonu, hava kirliliği, doğal afetler gibi aşırı iklim olaylarının, özellikle sağlık sigortası için daha yüksek sigorta maliyetlerine yol açtığını göstermektedir.

Sosyo-ekonomik bir form olarak kırılabilirlik, insanların içinde yaşadıkları sosyo-ekonomik koşullara bağlıdır:

- ❖ istihdam ve çalışma koşulları, eğitim düzeyi, sağlık, cinsiyet, yaş;
- ❖ Gıda, su, barınak, enerji, bilgi, sosyal ağlar, tarımsal araçlar, arazi, teknoloji, altyapı, finansal sermaye gibi kaynaklara/varlıklara erişim ve bunlar üzerinde kontrol;
- ❖ sosyal korumaya, kamu hizmetlerine ve kurumlarına erişim;
- ❖ yasal anlamda haklar, insan hakları, yönetim, politikalar;
- ❖ kültürel ve tarihi faktörler vb.

İklim değişikliğinin sosyal yönlerinin ve tarım üzerindeki sonuçlarının analizine odaklanılması, iklim değişikliğinin sosyal etkenlerini, cinsiyet, yaş ve gelir düzeyini kapsamaktadır.

Tarımın sosyal boyutlarının değerlendirilmesi

Tarımsal uygulamaların ve politikaların sosyal boyutları, çiftçiler için birçok önemli yönden dolayı önemli bir yere sahiptir:

İnsan refahı: Tarım sadece gıda üretiminden ibaret değildir, milyonlarca insanın refahını derinden etkiler. Sosyal etki değerlendirmesi, tarımsal faaliyetlerin gıda güvenliğini, geçim kaynaklarını ve genel yaşam kalitesini destekleyerek insan yaşamlarını iyileştirmesini sağlamaya yardımcı olur.

Eşitlik ve Kapsayıcılık: Tarım, özellikle kırsal alanlarda nüfus için önemli bir gelir ve istihdam kaynağıdır. Sosyal etkiyi değerlendirerek eşitsizlikleri tespit edebilir ve cinsiyet, yaş veya sosyo-ekonomik durumdan bağımsız olarak herkese fayda sağlayan eşitlikçi ve kapsayıcı tarım sistemleri için çalışabiliriz.

Gıda güvenliği: Tarımın sosyal boyutu gıda güvenliği ile yakından ilgilidir. Değerlendirmeler, tarımsal uygulamaların ve politikaların gıda bulunabilirliğini, erişimini ve kullanımını nasıl etkilediğini anlamamıza yardımcı olur. Bu bilgi, açlık ve yetersiz beslenmenin önlenmesinde hayati öneme sahiptir.

Kırsal Kalkınma: Tarım genellikle kırsal ekonomilerin bel kemiğini oluşturur. Sosyal etki değerlendirmesi, yatırımın ekonomik büyüme, altyapı gelişimi ve daha iyi yaşam koşulları sağlayabileceği alanları belirleyerek kırsal kalkınma çabalarını destekler.

İklim değişiklikleri ile başa çıkmak

İklim esnekliği: Tarım, iklim değişikliğine karşı savunmasızdır ve sosyal etki değerlendirmesi, tarımsal uyum stratejileri oluşturma sürecine rehberlik edebilir. İklimle ilgili faktörlerin çiftçileri ve toplulukları nasıl etkilediğini anlamak, dirençli ve sürdürülebilir tarım uygulamaları oluşturmak için çok önemlidir.

Cinsiyet eşitliği: Tarım, cinsiyet farklılıklarının genellikle belirgin olduğu bir sektördür. Sosyal etki değerlendirmesi, cinsiyete özgü zorlukları ele almamıza ve tarımda kadınların güçlendirilmesini teşvik etmemize olanak tanır.

Toplum Refahı: Tarım tek başına faaliyet göstermez, topluluklar ve ekosistemlerle etkileşim halindedir. Değerlendirmeler, toplumun refahını ve çevresel sürdürülebilirliği koruyarak daha geniş toplumsal bağlamlı dikkate almamıza yardımcı olur.

Politika etkinliği: Belirli hedefleri olan tarım politikalarını ve programlarını yürürlüğe koyan ilgili kurumlar için sosyal etki değerlendirmesi, bu politikaların amaçlanan sonuçlara ulaşip ulaşmadığını değerlendirerek ve gerekli düzenlemeleri yaparak kanıta dayalı politika oluşturulmasını sağlar. Bilgilendirilmiş karar verme: Çiftçiler, politika yapımcılar ve paydaşlar her gün tarımsal uygulamaları etkileyen kararlar almaktadır. Sosyal etki değerlendirmesi, hem bireylere hem de topluma fayda sağlayan bilinçli seçimler yapmaları için onlara veri odaklı içgörüler sağlar.

Sürdürülebilir Kalkınma: Tarım, sürdürülebilir kalkınmanın merkezi bir ayağıdır. Sosyal etki değerlendirmeleri, ekolojik, ekonomik olarak sürdürülebilir ve sosyal olarak kapsayıcı tarım sistemlerini teşvik ederek sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasına katkıda bulunur.

Tarımda iklim değişikliğinin sosyal etkilerinin değerlendirilmesi, bilimsel hedeflere yönelik akademik bir araştırma değil, tarımın toplumların refahına olumlu katkıda bulunmasını, sürdürülebilirliği teşvik etmesini ve özellikle gıda güvenliği, iklim değişikliğini azaltma önlemleri ve adaptasyon konularına vurgu yaparak küresel zorlukların ele alınmasına yardımcı olmasını sağlamak için kritik bir araçtır.

İklim değişikliklerinin sosyal boyutları

Uygun sosyal koruma, kırsal kesimdeki çiftçilerin iklim değişikliğinin olumsuz baskısına karşı direnç göstermesine katkıda bulunur. İklim değişikliği, tarım ve yoksulluk birbiriyle yakından ilişkili olduğundan, sosyal koruma, sosyal koruma girişimlerini teşvik ederek kırılgan kırsal hane halklarının iklim şoklarının etkisinden korunmasını sağlar.

Sosyal koruma ve insana yakışır kırsal istihdama yönelik politika ve programlarla bağlantılı olarak iklim-akıllı tarımın teşvik edilmesi, iklim kırılganlığı, kırsal yoksulluk ve mütevazı tarımsal varlıkların bozulması gibi önemli sorunları çözebilir.

2017 yılında, dünyadaki aşırı yoksulların yüzde 70'i kırsal alanlarda yaşamakta, yüzde 64'ü tarımda çalışmakta ve çoğu ana gelir kaynağı olarak geçimlik tarıma dayanmaktadır.

Küresel olarak, yoksulluk oranları kırsal alanlarda kentsel alanlara göre üç kat daha yüksektir ve tarım işçileri diğer sektörlerde çalışanlara göre dört kat daha yoksuldur (Dünya Bankası, 2016).

Tarımsal üretim büyük ölçüde bu küçük ve genellikle yoksul çiftçilere dayanır. Gelişmekte olan ülkelerde gıdanın büyük bir kısmı bu çiftçiler tarafından üretilmektedir. Örneğin Asya ve Afrika'da gıda üretiminin yüzde 80'i küçük ölçekli tarımsal çiftliklerden gelmektedir (IAASTD, 2016).

İklim değişikliğinin tarım üzerindeki etkileri, tehlikelere daha fazla maruz kaldıkları için yoksullar üzerinde çok daha büyüktür. Dünyadaki yoksulların yüzde 90'ından fazlası riskli iklim koşullarında yaşamaktadır (Global Humanitarian Assistance, 2015).

Bu toplulukların riskleri yönetme ve krizlerle başa çıkma kapasiteleri daha düşüktür ve sonuç olarak varlıkları ve geçim kaynaklarının yanı sıra tüm sosyoekonomik çevreleri iklim şoklarından daha fazla etkilenmektedir (Rentschler, 2013; Hallegatte vd., 2016).

Olumsuz iklim etkilerinin bir sonucu olarak, küçük çiftçiler uzun vadeli varlıklarını hızla tüketen sürdürülemez, çevreye zarar veren tarıma başvurmak zorunda kalabilirler. İklim değişikliği nedeniyle 2030 yılına kadar 35 ila 122 milyon insanın daha "yoksul" kategorisine girebileceği düşünülmektedir (Hallegatte, vd., 2016).

İklim değişikliğinin sosyal sorunlar üzerindeki etkisi

Yaşam standardı

Dünyada 200'den fazla ülke bulunmaktadır. Tüm ülkeler farklı coğrafi konumları, toprakları, doğal çevreleri, iklimleri, nüfusları, ekonomileri ve yaşam standartları ile birbirlerinden çok farklıdır. Tüm bu ülkeler iklim değişikliğinden farklı şekilde etkilenmektedir. Ayrıca yeni iklim değişiklikleriyle başa çıkma kapasiteleri de farklıdır.

Ülkeler genellikle gelişmişlik düzeylerine göre iki büyük gruba ayrılır: "gelişmiş ülkeler" ve "gelişmekte olan ülkeler".

Gelişmiş ülkeler, sanayi, hizmetler ve finans sektörünün önemli bir rol oynadığı, elverişli yaşam koşullarına ve güçlü ekonomilere sahip nispeten zengin ülkelerdir. Bu ülkelerde yaşayan insanlar iyi sağlık hizmetlerine ve eğitime, tatmin edici iş fırsatlarına ve nispeten yüksek gelirlere erişebilir. Gelişmiş ülkeler grubu genellikle Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda, Avrupa ülkeleri, Japonya, Singapur, Hong Kong ve İsrail'i içerir. Rusya dahil olmak üzere "geçiş ekonomileri" olarak adlandırılan bazı Doğu Avrupa ülkeleri, gelişmiş ülkeler grubu içinde bir alt grubu temsil etmektedir.

Gelişmekte olan ülkeler hala geleneksel endüstrilere bağımlıdır: çiftçilik, hayvancılık ve madencilik. Daha düşük bir yaşam standardına, daha az gelişmiş bir sağlık sistemine, nüfus için daha az sosyal programa ve daha az eğitim ve istihdam fırsatına sahiptirler.

Gelişmekte olan ülkeler grubu son derece çeşitlidir. Çin, Hindistan, Güney Kore, Türkiye, Brezilya, Arjantin, Meksika ve diğerleri, sanayi üretimindeki hızlı büyüme sayesinde gelişmiş ülkelere hızla yetişmektedir. Her gün kullandığımız pek çok şey - giysi, ayakkabı, tabak, mobilya, beyaz eşya, oyuncak - bu ülkelerde, özellikle de Çin'de üretiliyor. Çin şu anda her yıl ürettiği mal ve hizmet hacmi bakımından ABD'den sonra ikinci sırada yer almaktadır.

Öte yandan, dünyanın en az gelişmiş ülkeleri olarak kabul edilen 47 ülke bulunmaktadır. Bu ülkeler arasında küçük ada devletleri, dağlık ve denize kıyısı olmayan ülkelerin yanı sıra aşırı nüfuslu ve elverişsiz iklim koşullarına sahip ülkeler de bulunmaktadır. Bu ülkeler çok fakirdir, ekonomileri zayıftır ve insanları ve yaşam tarzları doğal afetlere karşı çok savunmasızdır. Çoğu Afrika ve Asya'da bulunan bu ülkelerin en yoksulları Burundi, Kongo, Liberya, Sierra Leone, Malawi, Etiyopya, Tanzanya, Bangladeş ve Zambiya'da insanlar gıda, temiz içme suyu, hastane ve okuldan yoksundur.

Bu ülkelerin hükümetleri vatandaşlarına sosyal yardım veya emekli maaşı ödeyemediği için buradaki aileler, ebeveynlerinin evi çekip çevirmesine, tarlada çalışmasına ve yaşlılıkta onlara destek olmasına yardımcı olmak için mümkün olduğunca çok çocuk sahibi olmaya çalışıyor.

Ayrıca kötü sanitasyon, gıda ve temiz su eksikliği, klinik ve hastane eksikliği birçok çocuğun büyümeden ölmesi anlamına gelmektedir, bu nedenle çok çocuk sahibi olmak en azından bazılarının hayatta kalmasını sağlamanın bir yoludur. Yaklaşık 800 milyon insan (dünya nüfusunun %11'i) şu anda dünyanın en yoksul ülkelerinde yaşamaktadır, ancak bu ülkeler küresel ekonomiye %1'den daha az katkıda bulunmaktadır.

Sosyal eşitsizlik

Ekim 2011'de dünya nüfusu 7 milyara ulaştı. Dünya insanların büyük çoğunluğu - 5.9 milyar ya da toplamın %84'ü - gelişmekte olan ülkelerde yaşarken, sadece %16'sı ya da 1.1 milyar insan ("altın milyar" olarak adlandırılan) gelişmiş ülkelerde yaşamaktadır. Aynı zamanda, zengin ülkelerde yaşayan insanların %16'sı dünya üretiminin aslan payını tüketmektedir.

Dolayısıyla, gelişmiş ülkelerde yaşayan insanların küresel sera gazı emisyonlarına katkısı ("karbon ayak izi" olarak adlandırılır) gelişmekte olan ülkelerdeki insanlarınkinden çok daha fazladır, çünkü zengin ülkelerdeki insanların tükettiği günlük çıktıyı yaratmak çok büyük miktarda kaynak ve enerji gerektirir.

Örneğin, ortalama bir Amerikalının yaşamını sürdürmek için, ortalama bir Dünya sakininin yaşamını sürdürmekten 3,5 kat daha fazla kaynak gerekmektedir ve ortalama bir Amerikalı, ortalama bir Hintliden 9 kat daha fazla kaynak kullanmaktadır. Dolayısıyla altın milyar iklim değişikliğinin sonuçlarından daha fazla sorumluluk taşıyor.

Dünyanın zengin ve yoksul kesimlerinin yaşam kalitesi arasındaki uçurum çok büyüktür. En zengin 20 ülkedeki ortalama gelir, en yoksul 20 ülkedekinden 37 kat daha fazladır. Dünyanın en zengin 500 kişinin geliri, gezegendeki en yoksul 416 milyon insanın toplam gelirini aşmaktadır. Daha da kötüsü, gelişmekte olan ülkelerdeki çok yüksek doğum oranı, nüfus artış hızlarının gelişmiş ülkelere 3,5 kat daha fazla olduğu anlamına gelmektedir.

Afrika ve Asya'daki en yoksul ülkelerin çoğunun nüfusu 40 yıldan kısa bir süre içinde iki katına çıkabilir. Dolayısıyla, gezegendeki en yoksul insanların sayısı artıyor.

Yoksulluğun sadece az gelişmiş ülkelerle sınırlı olduğunu düşünmek yanlış olur. Zengin ülkelerde hem geri kalmış bölgeler hem de yoksul insanlar vardır. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde 2010 yılında yoksul sayısının 46 milyon kişi ya da toplam nüfusun yaklaşık %15'i olduğu tahmin edilmektedir.

Almanya'da neredeyse her yedi kişiden biri, yani toplam 11,5 milyon kişi yoksulluk sınırında ya da altında yaşamaktadır. Gelişmiş ülkelerdeki en yoksul insanlar genellikle daha iyi bir iş için gelişmekte olan ülkelere gelenlerin yanı sıra, kırsal alanlarda ve madenlerin ve fabrikaların kârlı olmadığı için kapandığı, gerileyen sanayi şehirlerinde yaşayan insanlardır.

Yaşam koşullarındaki eşitsizlikler - gezegenimizdeki insanlar arasında gelir ve fırsatların eşitsiz dağılımı - bugün dünyadaki en acil sosyal sorunlardan bazılarını temsil etmektedir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın 2013 İnsani Gelişme Raporu'nda haklı olarak belirtildiği gibi: "Her insan kendi değerleri ve istekleri doğrultusunda tatmin edici bir hayat yaşama hakkına sahiptir."

Hiç kimse 'yanlış' sınıftan ya da ülkeden, 'yanlış' etnik gruptan ya da ırktan ya da 'yanlış' cinsiyetten olduğu için kısa bir hayata ya da sefalet dolu bir yaşama mahkum edilmemelidir."

Ne yazık ki iklim değişikliği sadece sosyal eşitsizlik sorununu arttırmakta ve yoksulluğun üstesinden gelme görevini daha da zorlaştırmaktadır.

Ekonomi ve sosyal kategoriler

Yerel nüfusun yaşam tarzı ve ekonomisi büyük ölçüde doğal koşullara ve iklime bağlıdır, bu nedenle herhangi bir değişiklik ekonomi ve toplum için büyük sorunlara yol açar. Yoksul ülke ve bölgelerdeki insanlar geçimlerini büyük ölçüde tarıma dayandırdıkları için herhangi bir kuraklık, sel veya kasırga bu insanları tek gelir kaynaklarından derhal mahrum bırakabilir.

Yoksul ülkelerdeki iklim değişikliği, özellikle çocuk yetiştirmek, hasta ve yaşlılara bakmak, ailelerini beslemek, mahsul yetiştirmek veya içme suyu sağlamaktan sorumlu olan kadınlar üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir.

Yüksek gelirli ülkelerde bile, küçük çocuklar, yaşlılar ve engelliler özellikle risk altında olabilir, çünkü sağlıkları hava koşullarına büyük ölçüde bağlıdır.

İklim göçü

İklim değişikliği on milyonlarca insanın fırtına, kuraklık ve sellerin sonuçlarından kaçınmak için göç etmesine neden olmaktadır. Tahminlere göre 2010 yılı itibariyle dünyada 40 milyondan fazla insan iklim değişikliğine bağlı nedenlerle evlerini terk etmiştir. Tahminlere göre bu sayı 2050 yılına kadar 200-250 milyona ulaşabilir.

Yoğun nüfuslu bir tarım bölgesinde, bu nehirlerdeki su seviyesinde öngörülen 2 m'lik artışla birlikte, geniş bir ekilebilir arazinin sular altında kalmasına yol açacaktır. Bu tarlalarda çalışan yerel halk, yaşamak ve çalışmak için yeni yerler aramak zorunda kalacaktır.

Özellikle tarım için ciddi sonuçları olan sık kuraklıklar veya seller, kırsal bölgelerden birçok insanı iş aramak için şehirlere taşınmaya zorlayacaktır. Bu tür göçler, yoksul göçmenlerden oluşan yerleşim yerlerinin - kötü sağlık koşullarına ve yüksek suç oranına sahip yoksul mahalleler ve alanlar - oluşmasına yol açmaktadır.

Yeni çatışmalar

İklim değişikliği, özellikle toprak hakları, suya erişim eksikliği ve iklim göçü konularında insanlar arasında ciddi çatışmalara neden olabilir.

İklim değişikliğine bağlı çatışma riskine özellikle maruz kalan bölgeler, uzun süreli kuraklık, su eksikliği, deniz seviyesinin yükselmesi, ekinlerin tuzlanması ve tarımsal ürünlerin zarar görmesi, enerjiye erişimin olmaması ve siyasi ve sosyal krizlere neden olabilecek diğer faktörlerin yanı sıra artan göç akımlarının tehdidi altındaki bölgelerdir.

Sosyal yardım sağlanması için uluslararası işbirliği

İklim değişikliğinden kaynaklanan sosyal riskleri azaltmak amacıyla en hassas sosyal gruplara yardım etmek için özel programlara ihtiyaç vardır. Bunlar şunları içermelidir:

- ❖ Kırsal alanlarda yaşayan insanların eğitilmesi ve mesleki olarak yeniden yönlendirilmesi, onlara tarımda alternatif bir meslek kazandırılması;
- ❖ sakinlerinin tehlike altındaki bölgelere yeniden yerleştirilmesi için projeler;
- ❖ yoksul bölgelerde yeni iş alanları açmak;
- ❖ kuraklığa daha dayanıklı yeni tarımsal ürün çeşitlerinin geliştirilmesi için araştırma yapılması ve
- ❖ Doğal afetler için erken uyarı tekniği ve olanakları.

Ancak tüm bu önlemler, yoksul ülkelerin ve yoksul insanların sahip olmadığı parayı gerektirmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin iklim değişikliğinin olumsuz etkileriyle bağlantılı sosyal sorunların üstesinden gelmelerine yardımcı olmak için çeşitli fonlar ve finansal araçlar oluşturulmuştur. Başlıca bağışçılar, Birleşmiş Milletler nezdinde gelişmiş ülkelerin hükümetleri, büyük şirketler ve uluslararası örgütlerdir.

İklim değişikliğinin etkilerinin acısız bir şekilde atlatılması ve daha kolay yönetilmesi için bu fonların hedeflenmesi ve dağıtılması için programlara ve araçlara ihtiyaç vardır.

İklim değişikliğinin etkisi altında sosyal bir boyut olarak toplumsal cinsiyet

Tarımda toplumsal cinsiyetin anlamı

Tarım ve gıda sistemlerinde kadın ve erkeklerin eşit temsilini güçlendirmeden açlık ve yoksulluğa son veremeyiz. Günümüzde tarım ve gıda sistemleri eşi benzeri görülmemiş bir dizi zorlukla karşı karşıyadır. Küresel nüfus, ekonomik, enerji, ekolojik, gıda ve sosyal olmak üzere yeni ve kalıcı kriz koşullarında artmaktadır.

Bu krizler arasında çatışmalar, doğal afetler, fiyat dalgalanmaları, pazar güvensizliği, kitlesel göç, sağlık krizleri ve çok daha fazlası yer almakta olup bunların tümü iklim değişikliği, doğal kaynakların tükenmesi, hızlı kentleşme, gıda modellerinde ve yaşam için gıda sistemlerinde meydana gelen değişikliklerle daha da kötüleşmektedir.

Bu zorluklar karşısında tarım sektörünün tam kapasiteyle çalışabilmesi ve daha verimli hale gelebilmesi için kapsayıcı, sürdürülebilir ve dirençli tarım ve gıda sistemleri inşa etmek önemlidir. FAO, bunu başarmak için birçok ülkede tarım sektörünün düşük performansını etkileyen kalıcı eşitsizliklerle başa çıkmamız gerektiğinin farkındadır. Kırsal kesimdeki kadınlar, erkekler, kız ve erkek çocuklar için çalışmalı ve faaliyetlerimizi güçlendirmeliyiz.

Erkekler ve kadınlar çevreyle farklı şekillerde ilişki kurar ve çevredeki değişikliklerin yaşamları üzerinde farklı etkileri olur. Kadınlar toplulukların korunmasında ve doğal kaynakların yönetiminde kilit bir rol oynamaktadır, ancak katkıları genellikle hafife alınmakta ve ihmal edilmektedir.

Hem erkekler hem de kadınlar dünyanın her yerinde tarımda yer almaktadır, ancak yaptıkları yatırımlar hızla değişmekte ve bölgelere göre önemli farklılıklar göstermektedir. Toplumsal cinsiyet, üretken kaynaklara ve fırsatlara erişimle şekillenmekte, arazi, kar, işgücü, teknoloji, eğitim, genişletmeler ve finansal hizmetler gibi birçok kaynak, girdi ve hizmetle çalışmaya katılırken, daha geniş bir bağlamda kadınlar bunlara daha az erişebilmektedir (Quisumbing vd., 2014).

Kaynakların ve yeni finansal olanakların güvence altına alınmasındaki bu tür farklılıklar, hem küçük tarımsal sistemlerde hem de daha büyük ticari sistemlerde tarım sektörünü şekillendirmektedir. Dolayısıyla, tarımı anlamak için tarımdaki toplumsal cinsiyet dinamiklerini anlamamız gerekir.

Tarımda toplumsal cinsiyeti anlamak, genellikle tutarsız ve birbirinin yerine kullanıldığı için kafa karıştırıcı olabilen "kutup" ve "toplumsal cinsiyet" terimleri arasındaki farkları anlamakla başlar.

Kutup, doğuştan gelen biyolojik erkek ve kadın kategorilerine atıfta bulunur ve biyolojik farklılıklardan kaynaklanan sabit bir kategoridir.

Öte yandan, toplumsal cinsiyet, belirli bir toplumda veya bağlamda erkek veya kadın olmanın ne anlama geldiğiyle ilişkili sosyal rolleri ve kimlikleri ifade eder.

Toplumsal cinsiyet rolleri ideolojik, dini, etnik, ekonomik ve kültürel faktörler tarafından şekillendirilebilir ve sorumlulukların ve kaynakların erkekler ve kadınlar arasındaki dağılımının temel belirleyicisidir (Moser, 1989); Toplumsal cinsiyet rolleri biyolojik olarak değil sosyal olarak belirlenir, akışkandır ve değişen normlara, kaynaklara, politikalara ve bağlamlara bağlı olarak değişime tabidir.

"Toplumsal cinsiyet" ve "kadın" sıklıkla -ama yanlış bir şekilde- birbirinin yerine kullanılmaktadır. Toplumsal cinsiyet, erkekler ve kadınlar arasındaki ilişkiyi ifade eder, sadece kadınlara odaklanmayı değil. Tarımsal kalkınma konusundaki literatür ve uygulamaların çoğu erkeklere odaklanmıştır.

Toplumsal cinsiyet aynı zamanda yoksulluk, kast, etnik köken, yaş veya yaşam döngüsü evresi vb. ile de eş tutulmaktadır.

Tarımda toplumsal cinsiyeti analiz etmek, toplumsal cinsiyetin hane reisi olarak anlamının da üstesinden gelmek anlamına gelmektedir. Hane reisinin cinsiyeti yanıltıcı bir toplumsal cinsiyet göstergesidir çünkü dünya genelinde erkek reisli olarak tanımlanan hanelerde yaşayan kadınların ve kadın reisli hanelerde yaşayan erkeklerin çoğunluğunu göz ardı etmektedir (Doss, 2018).

Dolayısıyla, toplumsal cinsiyet konularını hane yapısı ile karıştırmaktadır; bir kadın ancak hanede yetişkin bir erkek yoksa veya haneye ekonomik katkıda bulunan yetişkin bir erkek yoksa hane reisi olarak kabul edilmektedir.

Çok kuşaklı hanelerde, farklı rol ve sorumluluklara sahip farklı yetişkinler olsa bile, bir kişinin aile reisi olarak tanımlanması da uygunsuz olabilir.

Tarımda toplumsal cinsiyet analizi, toplumsal olarak inşa edilmiş rol ve sorumlulukların tarımsal üretim, işleme, pazara katılım, tüketim ve refah sonuçlarına kadar birçok kararı nasıl şekillendirdiğine dair içgörü sağlar.

Tarımda cinsiyet uçurumu ve bunun iklim değişikliği bağlamındaki etkileri

Sorumluluklar

Gelişmekte olan ülkelerde kadınlar, genellikle geçici veya ücretsiz faaliyetlerle küçük ölçekli tarımda yer almaktadır. Kadınların tarımdaki sorumluluklarındaki gözle görülür artış, demografik baskılar ve arazi parçalanmasından kaynaklanan aile çiftçiliğinin artan ölçeğinin bir sonucudur.

Diğer sektörlerdeki iş büyümesi ve kırsal alanlardan önemli ölçüde erkek göçü, kadınların iş yükünü artıran bir diğer faktördür. (Slavchevska vd., 2016)

Çoğu ülkede tarımsal üretkenlik ve kalkınmada devam eden büyük "toplumsal cinsiyet uçurumunu" görmezden gelmenin önemli maliyetleri olduğuna dair kanıtlar artmaktadır (Ali, 2015; Peterman vd., 2014; UNWomen, 2015).

İklim-akıllı tarıma geçiş için tarımdaki cinsiyet uçurumu ele alınmalıdır

Tarımda cinsiyet uçurumunun kapatılmasının gelişmekte olan ülkelerde toplam tarımsal üretimi yüzde 2,5 ila 4 oranında artıracığı ve aç insan sayısını küresel olarak yüzde 12 ila 17 oranında azaltacağı, bunun da 100 ila 150 milyon insana denk geleceği tahmin edilmektedir (FAO, 2011).

Kanıtlar ayrıca hanelerde ve topluluklarda daha eşit cinsiyet ilişkilerinin tarımsal ve kırsal kalkınma, verimlilik ve beslenmenin artmasına katkıda bulunduğuna işaret etmektedir (Farnworth vd., 2013).

Kadın çiftçiler de erkek çiftçiler kadar verimlidir, ancak daha az araziyi kontrol ettikleri, daha az girdi kullandıkları, işgücü ve hizmetlere daha az erişimleri olduğu için daha az üretirler. (FAO, 2011).

Ancak geleneksel olarak kadın çiftçiler tarafından üretilen ürünler ticari açıdan karlı hale geldiğinde, erkekler genellikle bunların üretimini ve pazarlamasını devralmaktadır (Berti vd., 2004; Doss 2001; Momsen 2010).

Eşitsizlik

Küresel tarımsal işgücünün yüzde 43'ünü kadınlar oluşturmasına rağmen, kadınlar erkeklere göre daha küçük ve daha az değerli arazilere sahip olmakta, çalışmakta ve yönetmektedir (FAO, 2011). Kendi tarım arazilerinin mülkiyetinin sınırlı olması, kadınların krediye erişimini ciddi ölçüde sınırlandırmakta, dolayısıyla iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine uyum sağlama kapasitelerini tehlikeye atmaktadır.

Resmi arazi mülkiyeti olmadan, iklim-akıllı tarımsal yenilikleri finanse edemezler. Bu aynı zamanda kadınların yeni teknolojiler edinme, doğal kaynak yönetimi uygulamalarını iyileştirme ve daha etkin ve verimli mahsul ve hayvancılık yönetimini benimseme yatırımlarını kolaylaştırmaya yardımcı olabilecek hizmetlere çok az erişebildikleri anlamına gelmektedir; tüm bunlar doğal kaynakların bozulmasıyla başa çıkmalarına ve iklim değişikliğine karşı direnç oluşturmalarına yardımcı olabilir (Dünya Bankası, 2009).

İklim değişikliğinin eşitsizlikleri pekiştirebileceğine veya daha da kötüleştirebileceğine dair ikna edici kanıtlar bulunmaktadır. Ancak, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ele alınmasının sadece bir 'yanlış düzeltme' meselesi olmadığını kabul etmek önemlidir. Bu aynı zamanda, daha önce yeterince kullanılmayan ve yeterince tanınmayan yetenek, bilgi ve becerilerden faydalanmak için önemli bir fırsattır.

Kadın ve erkek çiftçilerin arazi ve diğer üretken kaynaklara eşit erişiminin sağlanması, daha fazla toplumsal cinsiyet eşitliği, daha iyi gıda güvenliği ve iklim değişikliğine uyum ve azaltımın artmasını sağlayabilir. İklim-akıllı tarımsal kalkınmaya yönelik uygun maliyetli ve dönüştürücü bir yaklaşımın önünü açar. Bunun gerçekleşmesi için geçmiş ve mevcut tarımsal uygulamaların dikkatli bir şekilde yeniden değerlendirilmesine ihtiyaç vardır.

Toplumsal cinsiyet eşitliğine odaklanmak, tarımsal verimliliği ve gelirleri artırmaya, iklim değişikliğine uyum için direnç oluşturmaya ve iklim değişikliğinin azaltılmasına katkıda bulunmaya hizmet edeceğinden, iklim-akıllı tarım hedeflerine ulaşmak için çok önemlidir.

İklim eğitimi ve danışmanlığı

Hava durumu, iklim ve afetlerin erken uyarısı hakkındaki bilgilere erişme ve bu bilgileri kullanma becerisi, adaptasyonun kritik bir unsurudur. Kadın ve erkeklerin iklim bilgilerine erişiminin iyileştirilmesi, iklim-akıllı tarıma geçişin bir diğer kilit unsurudur.

2011 yılında 97 ülke arasında eğitim, öğretim ve danışmanlık hizmetlerinin sadece yüzde 5'i kadınlara yönelikti ve eğitim, öğretim ve danışmanlık personelinin sadece yüzde 15'i kadındı. Bazı kültürlerde, tarımda çalışan kadınların bu eğitimlere katılması fiilen yasaklanmıştır (FAO, 2011). Bazı ülkelerde yayım hizmeti veren personel, krediye erişimi olmayan ve daha az eğitilmiş çiftçilere karşı önyargılı bir tutum sergileyebilmektedir. Bu eğitimciler ve danışmanlar kaynak zengini çiftçileri hedef alma eğilimindedir ve genellikle kaynaklara erişimi daha zayıf olan kadınlar ihmal edilmektedir (Elias vd., 2015).

İş sorumlulukları

Tarımdaki cinsiyet uçurumu, kadınların iş sorumluluklarının kapsamına da yansımaktadır. Kadınlar çiftçi, işçi ve girişimcidir. Ayrıca, çocuklar ve yaşlılar da dahil olmak üzere hane halkının diğer üyelerinin yeterli şekilde beslenmesini sağlamak için de önemli ölçüde zaman harcamaktadırlar.

Kırsal kesimdeki kadınlar genellikle karmaşık haneleri yönetmekte ve birden fazla geçim stratejisi uygulamaktadır. Faaliyetleri genellikle mahsul üretmek, hayvan yetiştirmek, gıda işlemek ve hazırlamak, tarımsal veya diğer kırsal işletmelerde ücret karşılığı çalışmak, ticaret ve pazarlamayla uğraşmak, aile üyelerine bakmak ve evlerinin bakımını yapmaktır.

Bu ev içi faaliyetler zaman alan görevlerdir ve kadınların iklim-akıllı tarım girişimlerine katılma ve bunlardan yararlanma fırsatlarını sınırlamaktadır. Kadınların ücretsiz işlerdeki orantısız sorumluluğu, onları "zaman yoksulluğuna" hapsedmektedir.

Tarımsal kalkınma girişimlerine ve diğer sosyal, ekonomik ve siyasi faaliyetlere katılmak için zamanları yoktur, bu da onları ekonomik ve sosyal haklarından tam olarak yararlanmaktan mahrum bırakmaktadır (Action Aid, 2013).

Kadınların ve ailelerinin zamanlarını daha fazla üretkenlik için iyileştirmeye harcayabilmelerini sağlamak için üstlendikleri iş yükü hafifletilmelidir. 1980 ve 2010 yılları arasında tarımda istihdam edilen kadınların oranı yaklaşık yüzde 30 artmıştır (SOFA, 2011).

Makedonya'da cinsiyet farklılıkları ve iklim değişikliğinin etkileri

İklim değişikliği ve olumsuz etkileri klişeleri ve ayrımcılık gerekçelerini (yaş, cinsiyet, etnik köken, din ve diğer aidyetler) tanımamakta, ancak insanların sosyal ve ekonomik statülerine ve eşitsizliğin cinsiyet temeline derinden bağlı olan iklim direncini güçlü bir şekilde kabul etmektedir.

Ulusal veriler, tarım sektörünün Makedonya ekonomisinde en önemli sektör olduğunu, ülkenin GSYİH'sinin %16'sından sorumlu olduğunu ve işgücünün %36'sına istihdam sağladığını göstermektedir.

Tarım, ülke genelinde kadınlar için önemli, ancak her zaman ücretli olmayan bir faaliyettir. Makedonya resmi istatistikleri 2012 yılında kadınların tarım işletmelerinde çalışanların %40'ını oluşturduğunu göstermektedir. Farklı tarım sektörlerine göre eğitime ilişkin mevcut veriler, tarım uzmanlarının yaklaşık %30'unun kadın olduğunu göstermektedir (SSO, 2014). Bireysel tarımsal işletmelerde ve ticari kuruluşlarda çalışan hane halklarının kadın üyelerinin oranı %43'tür (SSO, 2007).

Kadınların tarıma katılım derecesi ve türü farklı bölgelerde değişiklik göstermektedir. Vardar ve Pelagonija'da çoğunluk, yani çalışan kadınların %66,7'si ve %60'ı, tarımda çalışmakta ve üretim fazlasını pazara götürürken, Pologsk bölgesinde (%73,7) ve kuzeydoğu bölgesinde (%66,7) kadınlar geçimlerini çiftçilik yaparak sağlamaktadır.

Genel olarak, kırsal kesimdeki kadınlar tarım, avcılık ve ormancılıkta (mevsimlik işçiler dahil) ekonomik olarak aktif olanların %38'ini oluşturmaktadır ve ekonomik olarak aktif olmayan kadınların tahmini %20'si aile çiftliklerinde ücretsiz olarak çalışmaktadır (CICP, 2012).

Kadınlar erkeklerden daha fazla ücretsiz tarımsal faaliyette bulunmaktadır ve görevleri ekim, hasat, işleme ve paketlemedir. Makedonya'da kadınlar evin yakınındaki tarımsal faaliyetlerden, hayvanların beslenmesinden ve sağılmasından sorumludur. Makedon kadınlar tarlada erkeklerle birlikte çalışırken, Arnavut kadınlar çoğunlukla ev yakınında, erkekler ise ev dışında çalışmaktadır. Erkekler kazma, sulama ve hasat gibi daha zor işleri üstlenirler. Ayrıca tarım makinelerini çalıştırır ve pazarda mal satarlar. Dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi (FAO, 2011), Makedonya Cumhuriyeti'nde de kadınların tarımdaki görevleri el işleriyle ilgilidir ve bilgi ve teknolojiyle nadiren desteklenmektedir.

Ülkede kadınların tarıma katılımı da toprak mülkiyetinin olmaması, karar alma süreçlerine çok az dahil olmaları ve zaman ve emekleri üzerinde kontrol sahibi olmamaları ile karakterize edilmektedir.

FAO'ya göre, ülkedeki arazilerin yaklaşık %16'sı kadınlara aittir, ancak çok az kadın resmi olarak çiftçi olarak kayıtlıdır. Ortalama olarak, kadın hanelerinin %6'sından azı tarım arazisine veya bir eve sahiptir (CIKP, 2012).

Kırsal kesimde yaşayan kadınlar sadece ilkokul eğitimi alırken, kentsel kesimde en az ortaokul eğitimi almaktadırlar.

İklim değişikliğinin etkisi altında sosyal bir boyut olarak yaş

Nesiller arası dinamikler: İklim değişikliği çiftçi ailelerindeki nesiller arası dinamikleri etkileyebilir. Kuşak farkının kapatılması ve farklı yaş grupları arasında iletişim ve işbirliğinin teşvik edilmesi, bilgi ve uzmanlık alışverişini kolaylaştırarak çiftçi ailelerinin iklim değişikliğine daha etkili bir şekilde uyum sağlamasına olanak tanıyabilir. Çiftçi yaşı, iklim-akıllı tarım uygulamalarının benimsenmesi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bazı durumlarda, yaşlı çiftçilerin toprak verimliliği yönetimini iyileştirmeye yönelik tedbirler ve ürün çeşitlendirmesi gibi belirli uygulamaları benimseme olasılığı daha düşüktür. Yaşın kabul üzerindeki etkisi, deneyim, eğitim düzeyi ve riski kabul etme zorluğu gibi faktörlere bağlanabilir.

Yaşlı nesiller değişime direnç gösterebilir veya yeni teknolojileri ve uygulamaları benimsemekte tereddüt edebilirken, genç nesiller iklimle ilgili zorlukların üstesinden gelmek için yeni bakış açıları ve fikirler getirebilir. Tarımsal politika yapımcıların ve eğitim hizmetlerinin çiftçilerin yaş demografisini dikkate alması önemlidir.

İklim değişikliği her yaşta çiftçiyi etkiler, ancak etkisi konum, tarım türü, sosyo-ekonomik durum ve kaynaklara erişim gibi faktörlere bağlı olarak değişebilir.

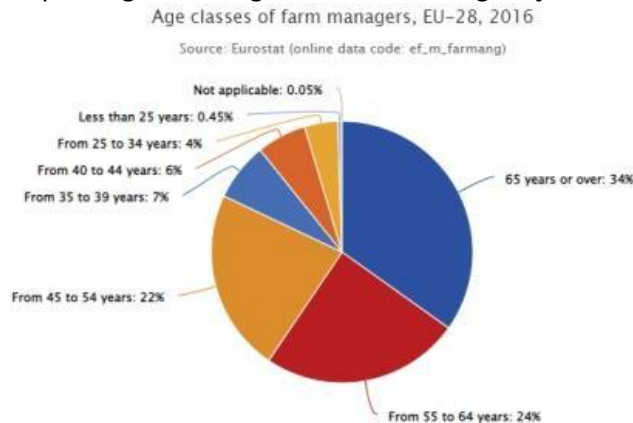
Genç çiftçiler: İklim değişikliği, çiftçilik kariyerlerine yeni başlayan genç çiftçiler için benzersiz zorluklar ve fırsatlar sunmaktadır. Değişen iklim koşullarına uyum sağlamak için yenilikçi uygulamaları ve teknolojileri benimsemeye daha açık olsalar da, arazi, sermaye ve kaynaklara sınırlı erişim gibi engellerle karşılaşabilirler.

Buna ek olarak, genç çiftçiler, iklimle ilgili risklerle başa çıkmak için eski nesillerin güvendiği deneyim ve yerleşik ağlardan yoksundur. İklim değişikliği, tarımla ilgili potansiyel riskleri ve belirsizlikleri diğer geçim seçenekleriyle karşılaştırdıklarında, tarımda kariyer yapmayı düşünen gençlerin kararlarını etkileyebilir.

Bununla birlikte, sürdürülebilir tarım modelleri geliştirebilecek ve iklim değişikliğine dirençli niş pazarları keşfedebilecek genç çiftçiler arasında yenilikçiliğe ve girişimciliğe ilham verebilir.

Avrupa Birliği'ndeki tüm çiftliklerin sadece %11'i 40 yaşın altındaki çiftçiler tarafından yönetilmektedir. Gençleri çiftçilik yapmaya ikna etmek önemli bir zorluktur. Avrupa Komisyonu'na göre, tarımsal nüfusun yaşlanması nedeniyle AB, gençleri tarımla uğraşmaya teşvik etmek için çabalarını artırıyor. Genç çiftçilere başlangıçta kendi işlerini kurmaları için hibe, gelirlerini sürdürmeleri için destek ve ek eğitim şeklinde faydalar sağlanmaktadır.

Bu şekilde desteklenen yeni nesil Avrupalı çiftçilerin, AB'de tarımın gelecekteki rekabet gücünü arttıracığı ve önümüzdeki yıllarda Avrupa'nın gıda arzını garanti altına alacağı düşünülmektedir.

Resim 14: AB'de tarımda yaş temsili

Ancak iklim değişikliği, iklim krizinin ön saflarında yer alan tarım topluluklarına büyük zarar veriyor.

2022 Ulusal Genç Çiftçiler Koalisyonu Raporu'na göre, genç çiftçilerin %73'ü geçtiğimiz yıl çiftliklerinde en az bir olumsuz iklim etkisi yaşamıştır ve %88'i meydana gelen hava değişikliklerinin kendilerini olağan çiftçilik faaliyetlerini değiştirmeye zorladığına ve iklim değişikliğinin bir sonucu olduğuna inanmaktadır.

Aşırı hava olayları nedeniyle mahsuller tahrip olmakta veya zarar görmekte, büyüme mevsimleri sekteye uğramakta, kuraklık ve kontrolsüz orman yangınlarından kaynaklanan güvensiz koşullar nedeniyle ciddi ekonomik kayıplar yaşanmaktadır.

Genç çiftçiler, tarım politikası reformları, kendilerini doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen karar alma süreçlerinde daha fazla temsil, iklim ve etkileri hakkında kaliteli eğitim ve akran kuruluşlar ve müttefiklerle işbirliğine dayalı ve dönüştürücü ortaklıklar yoluyla iklim değişikliğinin yıkıcı etkilerini doğrudan azaltmaya hazırdır. .

Toplumsal cinsiyet rolleri gençlerin deneyimlerini şekillendirmektedir çünkü kaynaklardaki farklılıklar, genç erkek ve kadınların iklim değişikliği karşısında çiftçi olarak uyum sağlamak ve başarılı olmak için farklı koşullara sahip oldukları anlamına gelmektedir. Tarıma yönelik iklim tehditleri, kırsal kesimdeki gençlerin tarımı bırakıp şehirlerde iş bulmalarına neden olmaktadır.

Kırsal çeşitlendirme müdahalelerini teşvik ederek genç erkek ve kadın çiftçiler için toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar geliştirmek önemlidir.

Bu tedbirin **genel amacı**, yeni işler yaratarak ve mevcut işleri koruyarak genç erkek ve kadın çiftçilerin istihdamını teşvik etmektir. Bu, kırsal alanlardaki ekonomik faaliyet seviyesini artırır, yaşam kalitesini iyileştirir ve kırsal nüfus azalmasını azaltır, kırsal alanların sürdürülebilir kalkınmasını sağlar, böylece hem ekonomik hem de sosyal olarak daha iyi bir bölgesel dengeye katkıda bulunur.

Kırsal çeşitlendirmenin **spesifik hedefleri şunlardır** -

- ❖ Belirli hizmetlerin sağlanması yoluyla kırsal alanlarda tarımsal faaliyetlerin sürdürülmesi;
- ❖ Kırsal turizmin geliştirilmesi ve teşvik edilmesi; -
- ❖ Yerel kaynaklara dayalı ve kırsal alanlarda yaşam kalitesini artırmaya yönelik tarım dışı mikro ve küçük işletmelerin geliştirilmesi;
- ❖ Geleneksel zanaat faaliyetlerini korumak ve geliştirmek; -
- ❖ Kırsal alanlarda girişimciliği teşvik etmek.

Orta yaşlı çiftçiler: Orta yaşlı çiftçiler genellikle çiftliklerinin günlük operasyonlarını yönetmek, ailelerinin geçimini sağlamak ve gelecek için planlama yapmak gibi önemli sorumluluklar taşırlar.

İklim değişikliği, mahsul verimini etkileyerek, girdi maliyetlerini artırarak ve piyasa belirsizlikleri yaratarak geçim kaynaklarını sekteye uğratabilir.

Bu zorluklar, orta yaşlı çiftçilerin bir yandan değişen çevresel koşullara uyum sağlarken diğer yandan da çiftliklerinin ekonomik açıdan yaşayabilirliğini sağlamanın karmaşıklığı içinde hane halkının mali durumunu zorlayabilir ve stres düzeylerini artırabilir.

Buna ek olarak, orta yaşlı çiftçiler de ısıya bağlı hastalıklar veya orman yangınlarından kaynaklanan hava kirlenmelerine maruz kalma gibi iklim değişikliğiyle ilişkili sağlık riskleriyle karşı karşıya kalabilir.

Yaşlı çiftçiler: Sonuçlar, yaşlı çiftçilerin iklim değişkenliği ve iklim değişikliği konusundaki bilgilerinin cinsiyetlerine, örgün eğitim düzeylerine ve çiftçilik deneyimlerine bağlı olduğunu göstermektedir.

Yaşlı çiftçiler iklim değişikliği ve iklim değişkenliği ile başa çıkmak için tarla içi ve dışı stratejiler benimsemektedir. Yaşlı çiftçilerin iklim değişikliğine karşı kırılganlığı, emeklilik planı gibi özel sosyal koruma mekanizmaları gerektirmektedir.

Geçim sıkıntısını hafifletecek ve hak edilen refahı sağlayacak aylık nakit transferlerine erişimi garanti altına almalıdır.

Bölgede 2020 yılında yüzde 13,6 olan 60 yaş üstü insan sayısının 2050 yılında yüzde 24,9'a yükseleceği tahmin edilmektedir. Yüzyılın ortalarına gelindiğinde bölgedeki her dört kişiden biri 60 yaş ve üzerinde olacaktır. 80 yaş ve üzeri kişiler ise tüm yaşlıların beşte birini oluşturacaktır.

Nüfusun yaş yapısındaki bu değişim, iklim değişikliği sıcak hava dalgaları, tropikal siklonlar, fırtınalar ve kuraklıklar gibi aşırı hava olaylarının sıklığını ve yoğunluğunu artırdığında ortaya çıkmaktadır.

Doğal kaynaklara ve tarım sektörlerine bağımlılık, zayıf kurumlar, sosyal koruma eksikliği ve nüfus arasındaki yüksek yoksulluk seviyeleri, dünyayı iklim değişikliği ile ilişkili risklere karşı çok savunmasız hale getirmektedir.

Bununla birlikte, yaşlı insanlar yoksul olma riski daha yüksektir ve genellikle yeterli kaynak ve hizmetlere erişimden yoksundurlar. Kadınların beklenen yaşam süresi erkeklerden daha yüksektir. Daha uzun süre yoksulluk içinde yaşarlar, eşlerini kaybetme olasılıkları daha yüksektir, eğitim seviyeleri daha düşüktür ve tarımsal iş ile çocuk bakımını birleştirmeleri gerekir.

Bu aynı zamanda yetişkin kadınların kayıt dışı sektörde istihdam edilme olasılığının daha yüksek olduğu ve genellikle erkeklerden daha az ücret aldıkları anlamına gelmektedir.

Bazı yaşlılar aşırı hava koşullarının ve diğer risklerin etkileriyle başa çıkabilirken, diğerleri başa çıkamamaktadır. Yaşlı çiftçiler hastalıklara ve iklim değişikliğinin gıda, su ve sanitasyon, sağlık ve sosyal bakım, barınma ve ulaşım hizmetleri üzerinde yaratabileceği olumsuz etkilere karşı daha hassastır.

Kırılganlık aynı zamanda cinsiyet, etnik köken ve engellilik gibi ilişkili faktörlere de bağlıdır. Engelli yaşlılar iklim değişikliğinin etkileri karşısında özellikle risk altındadır.

İklimle ilgili tehlikeler yaşlılar için tehlike oluşturmakta ve zaten karşı karşıya oldukları birçok zorlukla başa çıkma becerilerine ek stres eklemektedir. Örneğin, iklim değişikliğinin neden olduğu seller, yetişkin çiftçiler için aksama ve toparlanma sorunlarına, tekrarlama riskinden dolayı endişe ve kaygıya neden olmaktadır.

Bu tehditler strese neden olabilir ve bu da önceden var olan sağlık bozukluklarıyla birlikte, etkili başa çıkma kapasitesi ve yeterli sosyal destek sistemleri olmadan refah üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir.

Yaşlı çiftçiler teknolojinin getirdiği değişiklikleri pek kabullenememekte, ancak yine de tarım alanlarını ve üretimi yeni nesillere miras olarak iyi durumda bırakmak istemektedirler. Bu da doğru yönlendirme ve eğitimle yaşlı yılan çiftçilerin iklim değişikliğiyle daha kolay başa çıkabilmeleri için kapasitelerini artırma fırsatı yaratıyor.

Genel olarak, iklim değişikliği her yaşta çiftçiyi etkilemekte ve tarımsal geçim kaynakları için hem zorluklar hem de fırsatlar sunmaktadır. Bu zorlukları çözmek, farklı yaş gruplarındaki çiftçilerin farklı ihtiyaçlarını, kapasitelerini ve deneyimlerini dikkate alan özel stratejilerin yanı sıra iklim akıllı tarım programlarını tasarlarırken ve uygularken tarım topluluklarında işbirliğini ve yenilikçiliği teşvik etmeyi gerektirir.

Tarımsal gelir ve iklim değişikliği

Hava ve su sıcaklıkları küresel olarak arttıkça, iklim değişikliğini amorti etmenin maliyeti de hızla artacaktır. Bir çalışma, küresel ısınmanın 2100 yılına kadar ortalama küresel gelirleri kabaca %23 oranında azaltabileceğini ve ülkelerin %77'sini iklim değişikliği olmadan olacaklarından kişi başına daha yoksul hale getirebileceğini öne sürmektedir.

İklim değişikliğinin etkileri, bağımlı olduğumuz doğal, ekonomik ve sosyal sistemleri bozacaktır. Bu bozulma küresel gıda güvenliğini etkileyecek, altyapıya ve istihdam alanlarına zarar verecek ve insan sağlığına zarar verecektir.

Bu etkiler dünya genelinde eşit olmayan bir şekilde dağılmış olup, bazı ülkeler diğerlerine kıyasla çok daha büyük risklerle karşı karşıyadır. Ancak, tüm ülkeler, toplumlar ve şirketler iklim değişikliğinin etkilerini hissedecektir.

Ne yazık ki iklim değişikliğinin etkileri şimdiden görülmeye başlandı. Yirminci yüzyılın başından bu yana küresel deniz seviyesi 19 cm yükselmiş olup, bu durum birçok kıyı kenti ve toplumu için sel riskini artırmaktadır. Sıcak hava dalgaları ve kuraklıklar dünyanın pek çok yerinde daha sık ve yoğun yaşanmakta, insan sağlığına zarar vermekte ve sıcaklığa bağlı ölümlerin artmasına neden olmaktadır.

İklim değişikliği, yağış ve ısı düzenleri değiştiğinde gıda güvenliğini de etkilemektedir. Güney Avrupa'da ve Afrika, Asya ve Güney Amerika'nın bazı bölgelerinde mahsul verimi düşmektedir.

Küresel gıda arzı, aşırı hava olayları ve habitat bozulmasının tedarik zincirlerini bozması nedeniyle istikrarlı değildir. Bu durum gıda fiyatlarının yükselmesine ve dünya genelinde 183 milyon insanın daha açlıkla karşı karşıya kalmasına yol açabilir.

Sadece yarım derecelik bir ısınma bile tehlikeli iklim etkileri arasında fark yaratabilir. Örneğin küresel ısınmanın 2°C yerine 1,5°C ile sınırlandırılması durumunda 420 milyon daha az insan aşırı sıcak hava dalgalarına maruz kalacak ve 10 milyon daha az insan deniz seviyesinin yükselmesi nedeniyle sel riskiyle karşı karşıya kalacaktır.

Bu riskler ve etkiler eşit olarak dağılmadığından, gezegenin bazı bölgeleri konumlarına ve uyum sağlama kabiliyetlerine bağlı olarak iklim değişikliğinin etkilerini diğerlerinden daha şiddetli hissedecektir. Bununla birlikte, hem iklim sistemi hem de insan toplumlarımız küresel olarak birbirine bağlı olduğundan, iklim değişikliğinin etkileri tüm ülkeleri, şirketleri ve tarım topluluklarını bir şekilde etkileyecektir.

2017 yılında iklim değişikliğinin çiftçi ailelerinin finansmanı üzerindeki etkilerini araştıran bir mekanizma, iklim değişikliğinin çiftçi sağlığı, kredi kullanılabilirliği ve tarımsal üretim yoluyla kırsal hanelerin finansal kırılganlığı üzerinde etkileri olduğunu ortaya koymaktadır.

Ayrıca, iklim değişikliğinin hanelerin finansal kırılganlığı üzerindeki etkisi, daha düşük eğitim seviyesine sahip çiftçiler arasında daha belirgindir.

Fiziksel sermaye, geçim kaynaklarını desteklemek için gereken altyapı ve malzemelerden oluşur.

Beşeri sermaye, bireylerin hayatlarını kazanmak için sahip oldukları bilgi, sağlık durumu vb. unsurları ifade eder.

Finansal sermaye, hane halklarının veya bireylerin yaşam hedeflerine ulaşmak için kullandıkları ve tipik olarak nakit, tasarruf, kredi, işçi dövizleri ve transfer gelirlerini içeren finansal kaynakları ifade eder.

İlk olarak, tarımsal üretimin doğal çevreye olan yüksek bağımlılığı, tarımın sıklıkla rüzgar, yağış, dolu, sürekli kuraklık ve iklim değişikliğinin neden olduğu zararlılar ve hastalıklardan etkilenmesine neden olmaktadır. Bu faktörler tarımsal hane halklarının fiziksel sermayesini etkilemektedir.

İkinci olarak, hastalık riski tarımsal hane halklarının beşeri sermayesini etkileyerek kırsal hane halklarının finansal kırılganlığının artmasına yol açmaktadır. (Günlük ortalama sıcaklığın °C başına artışına bağlı olarak kırsal alanlarda yıllık ölüm oranında %7,3 artış)

Üçüncü olarak, iklim değişikliği kırsal finans kurumlarının işleyişini sekteye uğratarak kırsal hanelerin finansal sermayesini etkileyebilir. İklim değişikliğinin yaşam maliyetini ve dolayısıyla kırsal hanelerin finansal istikrarını etkileyerek kırsal hanelerin finansal istikrarını nasıl etkilediği açık değildir.

İklim değişikliğinin çiftçi aileleri üzerinde, özellikle de mali gelirleri açısından önemli etkileri vardır. İşte iklim değişikliğinin çiftçi hanelerindeki çeşitli finansal unsurları nasıl etkilediği:

Sağlık sorunları: Tarımsal hane halklarında tıbbi maliyetlerdeki artış nedeniyle ekonomik üretkenliği etkiler ve dolayısıyla kırsal hane halklarının gelirini azaltır.

Örneğin, iklim değişikliği ve hava olayları çiftlik hayvanlarında vektör kaynaklı hastalıkların varlığını artırarak tarımla uğraşan haneler için daha yüksek sağlık maliyetlerine yol açabilir.

Kredi ve kredilere erişim: İklimle ilgili riskler tarımsal faaliyetlerin bankalar veya finans kuruluşları nezdinde daha riskli görünmesine neden olabilir, bu da banka kredilerinde belirsizliğe yol açabilir, bu da bankaları kredi verme konusunda daha temkinli hale getirerek kredi arzını ve piyasa likiditesini azaltır (Berg ve Schrader, 2012; Hosono vd., 2016).

Çiftçiler için bu, daha katı kredi kriterleri ve tarımsal krediler için daha yüksek faiz oranları anlamına gelmektedir. Genellikle ek ve resmi kredi geçmişi olmayan küçük çiftçiler, çiftçilik faaliyetlerini finanse etmek için uygun fiyatlı krediye erişmeyi giderek daha zor bulabilirler.

Banka kredilerindeki belirsizlik, böyle bir felaketten etkilenen kırsal hane halklarının daha ciddi finansal kısıtlamalarla karşı karşıya kalmasına neden olur ve ayrıca banka kredisi temerrüt oranlarını daha da artırarak bankaların faaliyet gösterme kabiliyetini zayıflatır ve böylece bir kısır döngü yaratır.

Bankaların bu tür krediler verme konusundaki isteksizliği, gelişmekte olan ülkelerde gelişmiş ülkelere kıyasla daha belirgindir.

Mahsul Sigortası Primleri: Banka kredilerindeki bu belirsizlik esas olarak afet sonrası kayıplardan, özellikle de sigortalanmamış varlıkların kaybindan kaynaklanmaktadır. Aşırı hava olaylarının sıklığının ve şiddetinin artmasıyla birlikte, ürün kayıpları daha yaygın hale gelmektedir.

Sonuç olarak, çiftçi aileleri geçim kaynaklarını korumak için daha yüksek ürün sigortası primleriyle karşı karşıya kalabilir. Bu artan maliyetler, özellikle sınırlı mali kaynaklara sahip küçük çiftçiler için hane bütçelerini zorlayabilir.

Enflasyon veya durgunluk: Seller, rüzgarlar, yüksek sıcaklıklar gibi ani iklim felaketlerinin veya deniz seviyesinin yükselmesi, yağışlardaki değişiklikler, deniz ve içme suyunun asitlenmesi gibi uzun vadeli iklim sorunlarının neden olduğu fiziksel hasar, doğrudan tarımsal mülkün değerinde düşüşe yol açabilir. Değerdeki bu düşüş, çiftçilerin hane halkları ve işletmeleri için kredi temerrüdü riskini artırmaktadır.

Ayrıca, bu doğal afetlerin neden olduğu enflasyon veya durgunluk gibi makroekonomik dalgalanmalar dolaylı olarak mikrofinans üzerinde önemli bir olumsuz etkiye sahip olabilir, yani borçlular borçlarını karşılayamayabilir, bu da yine kredi geri ödemelerinin askıya alınmasına ve bankaların likiditesinin tükenmesine yol açar.

Altyapı yatırımları: Artan sıcaklıklar veya yağışlardaki değişiklikler nehir seviyelerinin düşmesine, mahsul kıtlıklarına, ekim mevsimlerinin gecikmesine, gelirlerin düşmesine ve verimin azalmasına, tohum, gübre ve zirai ilaç maliyetlerinin artmasına ve dolayısıyla tarımın bağlı olduğu doğal varlıklar ve kaynaklar üzerinde önemli etkilere yol açmaktadır.

Ayrıca, sulama altyapısına veya kuraklığa dayanıklı ürün çeşitlerine yatırım yapılması gerekebilir ve bu da maliyetleri daha da artırabilir.

Gelir dalgalanması: Hava olaylarındaki değişiklikler mahsul veriminde değişkenliğe neden olarak çiftçi ailelerinin gelirlerinde dalgalanmalara yol açabilir.

Çiftçiler gelecekteki gelirlerini tahmin etmekte zorlandıkları için bu dalgalanma finansal planlama ve bütçelemeyi daha da zorlaştırmaktadır. Hasadın kötü olduğu ya da mahsulün yok olduğu zamanlarda haneler, temel ihtiyaçlarını karşılama ve gelecekteki tarımsal faaliyetlere yatırım yapma kabiliyetlerini etkileyen finansal bir sorunla karşı karşıya kalabilir.

İklim adaptasyonuna yönelik yatırımlar: İklim değişikliğinin etkilerini azaltmak için çiftçi ailelerinin iyileştirilmiş su ve sulama yönetim sistemleri, toprak kalitesini artırmaya yönelik uygulamalar ve ürün çeşitlendirme gibi uyum stratejilerine yatırım yapmaları gerekebilir.

Bu yatırımlar uzun vadede iklimle ilgili risklere karşı dayanıklılığı artırabilirken, genellikle hane halkının mali durumunu daha da etkileyecek ön sermaye gerektirmektedir.

Piyasa oynaklığı: İklim değişikliği, arz ve talep dinamiklerindeki değişiklikler, fiyat oynaklığı ve ticaret çarpıklıkları yoluyla küresel tarım piyasalarını bozabilir. Çiftçi aileleri, gelir düzeylerini ve karlılıklarını etkileyecek emtia fiyatlarında dalgalanmalar yaşayabilir. Piyasadaki dalgalanma, çiftçilerin ürün seçimi, pazarlama stratejileri ve uzun vadeli yatırımlarla ilgili önemli kararlar almasını zorlaştırabilir.

Genel olarak, iklim değişikliği çiftçi aileleri için artan girdi maliyetleri, daha yüksek sigorta primleri, krediye sınırlı erişim, gelir dalgalanması, iklim adaptasyon yatırımlarına duyulan ihtiyaç, piyasa dalgalanması ve potansiyel sağlık hizmetleri maliyetleri gibi önemli finansal zorluklar yaratmaktadır.

Bu zorlukların ele alınması, çiftçilerin iklimle ilgili risklere karşı dayanıklılık kazanmalarını ve tarımsal geçim kaynaklarının sürdürülebilirliğini sağlamalarını desteklemek için politika yapıcılarının, finans kuruluşlarının ve tarım paydaşlarının koordineli çabalarını gerektirmektedir.